

یکی از اصول مسلم اسلام این است که اعمال انسانها دارای آثار و عکس العملهایی است بر این اساس ما هرگز نباید تصور کنیم آنچه که از ما در این جهان صادر می شود محو و نابود می گردد، بلکه لازم است این حقیقت را همیشه در نظر داشته باشیم که عقائد و باورهای ما و همچنین گفتار و سخنهاي ما و کردار و روحیات و ملکات اخلاقی ما همه و همه مانند بذری در مزرعه این جهان کشته می شود و این بذر دو مرتبه محصول می دهد نخست در این عالم و از آن پس در عالم دیگر.

و عبارت دیگر اعمال ما دو مرتبه بهره واقعی خود را بما نشان می دهد یکی در این جهان و دیگر در جهان آخرت.

این اصل را قبل از هر منبع و مدرکی در قرآن مجید که مهم ترین و عالی ترین منبع آثار اسلامی است بطور روشن می بینیم.

قرآن مجید سرچشمه تمام حوادث و رخدادهای جهان انسانها، نعمت ها، عذابها، سعادتها، سقوطها، عزت ها، ذلت ها، عظمت ها، نکبت ها، پیشرفتها و عقب ماندگیها هم از فردی و اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را اعمال انسان معرفی می کند و با کمال صراحت می گوید: «ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ».

در خشکی و دریا فساد که محصول دست انسانها است پدید آمده است.

و نیز می گوید: «وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَى آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ».

اگر اهل آبادیها همه ایمان آورده و پرهیزکاری از گناهان را پیشه خود می ساختند ما درهای برکات را از آسمان و زمین بر روی آنها می گشودیم.

و نیز می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا قَوْمٌ حَتَّى يَتَوَلَّوْا مَا بَالَهُمْ».

یعنی: خداوند هرگز وضع ملتشی را - تا آنها خودشان را تغییر ندهند - تغییر نمی دهد.

اینها نمونه هایی است از آثار اعمال انسانها در این عالم و درباره آثار و نتایج اعمال در جهان آخرت نیز نمونه های فراوانی در این کتاب الهی وجود دارد که ذکر یکی از آنها در این مقاله کافی است: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انشَرَّتْ وَإِذَا

اصول اعتقادی اسلام

قسمت سی و یکم

معاد

آثار اعمال

۲

آیت الله حسین نوری

الْحَارِ فَفُتِرَتْ وَإِذَا الْغُيُُُُورُ بَعَثَتْ نَفْسَ مَا فَعَلَتْ
وَآخِرَتْ... إِنَّ الْأَسْرَارَ لَلْفِي نَعِيمٍ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَلْفِي
جَحِيمٍ».

در این سوره در ابتدا از پدید آمدن رستاخیز عظیم قیامت سخن می گوید که: هنگامی که آسمان شکافته شود، هنگامیکه ستارگان فرو ریزند و پراکنده شوند هنگامی که آب دریاها متفجر شود و هنگامی که مردم از قبرها برانگیخته شوند در آن هنگام هر انسانی بهره چه از عمل نیک و بد که در ایام زندگی خود انجام داده و همچنین به آثاری که پس از خود در دنیا باقی گذاشته ولی پی آمدهای آنها به او رسیده است پی می برد و از آن مطلع می شود از آن پس مردم را بطور کلی از لحاظ اعمال و پی آمد اعمالشان دو دسته می کند: انجام نیکوکاران را بهشت و پاریان کار بدکاران را جهنم معرفی می نماید.

پیغمبران الهی نیز که شاگردان مکتب خداوند می باشند همواره آثار اعمال انسانها را به آنها گوشزد می کنند همانطور که اطباء با سازمان بدن و کار آن آشنائی دارند و می دانند هر نوع غذایی که انسان مصرف می کند در سازمان بدن چه عکس العملی ایجاد می کند انبیا نیز به قوانین خلقت و اسرار طبیعت بوسیله وحی الهی آشنائی کامل دارند و از سنت الهی باخبرند و میدانند هر نوع عملی که از انسان ها سر می زند چه اثری در اینجهان و آنجهان در وضع زندگی آنها می گذارد آنها از راه نبض به

وضع مزاجی انسانها پی می برند و اینها نبض عالم وجود را در دست دارند.

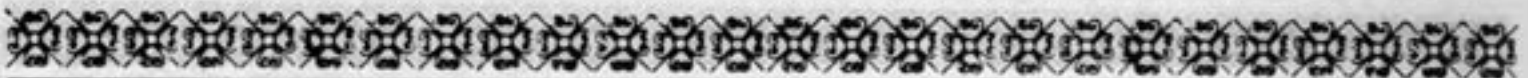
مولوی این حقیقت را اینچنین بیان می کند:

ما طیبانیم شاگردان حق بحر فلقزم دید ما را فالفلق
آن طیبان طبیعت دیگرند که بدل از راه نبض بنگرند
ما بدل بواسطه خوش بنگریم کز فرست ما عالی منظریم
آن طیبان غذایند و شمار جان حیوانی بدیشان استوار
ما طیبان فعالیم و معال فلهم ما پرنو نور جلال
کاینچنین فعلی ترافع بود و آنجان فولی ترافع بود
این چنین فولی ترایش آورد و آنجان فعلی ترایش آورد
آن جان و اینچنین از نیک و بد پیش نوبتیم و بنامیم جد
گروه خواهی این گزین خواهی آن زهر و شکر سنگ و گوهر شد عیان
آن طیبان را بود تولی دلیل وین دلیل ما بود وحی جلیل
دست مزدی می نخواهیم از کسی دست مزد ما رسد از حق بسی
در فرهنگ ناب اهل بیت عصمت و طهارت
علیهم السلام نیز که نقش حضرت پیغمبر اکرم (ص)
را در هدایت بشر و ولایت بر جهان هستی دارند
احادیث بسیاری که انسانها را از آثار و نتایج اعمال
آنها در این جهان و آنجهان با خبر می سازد وجود دارد
مخصوصاً آنها در ضمن بیان این اصل از اینکه
پیروان این مکتب در گرفتاریها و پیش آمدهای
ناگوار تقصیر را به گردن روزگار بیندازند یا این قبیل
جریانها را به حساب شانس و اقبال (منهای اعمال
انسان) بگذارند بر حذر می داشتند.

روزی حسن بن سعید که مردی از راویان حدیث بود به قصد درک فیض محضر مبارک حضرت هادی (ع) از منزل خارج شد و در مسیر خود از میان جمعیتی که برای منظوری ازدحام کرده بودند عبور کرد در این بین سواره ای با او با شدت برخورد کرد شانه حسن سخت آسیب دید و یکی از انگشتانش نیز سخت مجروح گردید و لباسش پاره شد هنگامی که به محضر آنحضرت رسید: گفت چه روز شومی بود!

حضرتش فرمودند: ای حسن تو با اینکه با ما ارتباط داری با این منطلق حرف می زنی؟ در پیش آمدها تقصیر را بگردن روز و روزگار می گذاری؟

حسن یا شنیدن این کلام متنبه شد و متوجه گردید که اشتباه کرده است عرض کرد: مولای من استغفار می کنم به خطای خود پی بردم.

حضرت توضیح بیشتر داد و فرمود: روزگاری چه تقصیری دارد؟ ناراحتیها و جریانیهای زندگی با اعمال انسانها مربوط است.

ای حسن این را بدان که خداوند خلقت را طوری قرار داده است که پیش آمدهای این دنیا و آن دنیا (آنچه که با سعادت و شقاوت انسانها مربوط می شود) با اعمال انسانها ارتباط کامل دارد.^۵

ما برای نمونه قسمتی از این دسته احادیثی که از حضرت رسول اکرم (ص) و اهل بیت با عظمتش صادر گردیده و نمایانگر آثار اعمال در صحنه این جهان و آنجهان است در اینجا یاد آور می شویم.

الف - حضرت پیغمبر (ص) فرمودند: نیکی و احسان به مردم انسان را از سقوط و گرفتاریها نگاه می دارد و دادن صدقه آتش غضب خداوند را خاموش می کند و احسان و نیکی به خویشاوندان عمر انسان را زیاد می کند و فقر را از بین می برد.^۶

ب - و فرمودند: کسیکه در راه نیکی و احسان به خویشاوندان خود با بذل مال و تحمل زحمت گام بر می دارد خداوند بهر گامی چهل هزار حسنه به او عنایت می کند و درجه و مقام او را بالا می برد.^۷

ج - حضرت صادق (ع) فرمودند: ارتباط و نیکی با خویشاوندان مرگ را به تأخیر می اندازد و موجب افزایش مال و ثروت انسان و محبوبیت او در محیط خانوادگی می گردد.^۸

د - و فرمودند: ارتباط و احسان به خویشاوندان خانه ها را آباد و عمرها را طولانی می کند و رسیدگی به حساب در روز قیامت را برای انسان آسان می گرداند.^۹

ه - حضرت رسول اکرم (ص) فرمودند: مهربانی و نیکی به خویشاوندان عمر را زیاد می کند و صدقه پنهانی آتش غضب خداوند را خاموش می گرداند و قطع رابطه با خویشاوندان و قسم دروغ خوردن خانه ها را ویران می کند و نسلها را منقرض می سازد.^{۱۰}

و - حضرت صادق (ع) روزی به یکی از راویان حدیثی که میسر نام داشت فرمودند: ای میسرچکار انجام می دهی بر عمرت افزوده شده است. او در پاسخ گفت من از جوانی به اجرت کار می کنم و روزی ۵ درهم مزد می گیرم و با آن دانی خود را که بی بضاعت است اداره می کنم.^{۱۱}

ز - حضرت صادق علیه السلام فرمودند: نگهداری رابطه خویشاوندی و احسان به خویشاوندان:

۱- اعمال انسان را پاکیزه می کند.

۲- اموال او را افزون می گرداند.

۳- حساب روز قیامت را آسان می کند.

۴- بلاها را برطرف می نماید.

۵- عمر را افزایش می دهد.^{۱۲}

ح - حضرت پیغمبر (ص) فرمودند: ثواب صدقه ۱۰ برابر و ثواب قرض دادن ۱۸ برابر و ثواب احسان به برادر دینی ۲۰ برابر و ثواب احسان به خویشاوندان ۲۴ برابر است.^{۱۳}

بطور خلاصه از احادیث معتبر اسلامی این مطلب بطور روشن استقاده می شود که دین مقدس اسلام عنایت زیاد به این موضوع دارد که هر انسانی با خویشاوندانش باید مربوط باشد و رابطه خویشاوندی را همیشه حفظ کند و هرگز پیوند قربت را با آنها قطع نکند و رفتار انسان با آنها با طرز رفتار با بیگانگان نباید تفاوت داشته باشد در درجه اول باید هر چند روز یکبار (این موضوع با دوری و نزدیکی خویشاوند و همچنین با دوری و نزدیکی راه فرق می کند) به ملاقات آنها برود و به آنها سری بزند و حالی بپرسد این ملاقات و دیدار آنقدر مهم است که:

ط - حضرت پیغمبر اکرم (ص) فرمودند: هر چند به یک سلام کردن هم باشد رابطه خویشاوندی خود را حفظ کند.^{۱۴}

ی - و نیز فرمودند: به کسانی که هم اکنون از امت من، حضور دارند و کسانی که غائب هستند و حتی افرادی که در سلب پدران و رحم مادران می باشند توصیه می کنم که با خویشاوندان خود ارتباط برقرار سازند هر چند برقرار داشتن این ارتباط احتیاج به یک سال راه پیمودن باشد.^{۱۵}

و بالاخره با آنها با مهربانی برخورد کردن و احتیاجات آنها را در صورت امکان برآورده کردن و در صورت قدرت انسان و نیاز آنها به آنها کمک مالی کردن و همچنین از کمکهای غیر مالی نیز مضایقه نکردن و در غیاب آنها برای آنها دعا کردن و در موقع دعا آنها را فراموش نکردن و با فرستادن نامه از آنها احوال پرسی کردن و آنها را در جریان احوال

و اوضاع خود قرار دادن... اینها همه نمایانگر صله ارحام و حفظ رابطه خویشاوندی است و مخصوصاً اینها در باره خویشاوندان نزدیک مانند پدر و مادر و برادر و خواهر مورد تأکید بیشتری است.

و این موضوعات را رعایت نکردن نشانگر قطع رحم و مراعات نکردن پیوند خویشاوندی است که یکی از گناهان کبیره است و آثار زیانباری از قبیل کوتاهی عمر و ویرانی آبادیها را در این دنیا به بار می آورد و در آخرت موجب محرومیت از بهشت و نعمت های الهی و باعث عذاب می گردد.

ک - حضرت پیغمبر اکرم (ص) فرمودند: خداوند متعال فرموده است: به عزت و جلال خودم سوگند کسیکه شراب می خورد و کسیکه پیوند قربت خود را قطع می کند هرگز داخل بهشت نخواهد شد.^{۱۶}

ل - حضرت صادق (ع) فرمود: کسیکه احترام و حق پدر و مادر را رعایت نمی کند و همچنین کسیکه با خویشاوندان خود رابطه خویشاوندی را قطع می کند از بوی بهشت محروم خواهد بود.^{۱۷}

م - حضرت رسول اکرم (ص) فرمودند: کسیکه رعایت یک موضوع را برای من ضمانت کند من ۴ چیز را برای او ضمانت می کنم. او برای من رعایت صله ارحامش را ضمانت کند من ضمانت می کنم.^{۱۸}

- ۱- خداوند او را دوست می دارد.
- ۲- روزیش را وسعت می بخشد.
- ۳- عمرش را خداوند افزایش می دهد.
- ۴- داخل بهشتش می گرداند.

ادامه دارد

- (۱) سوره روم - آیه ۴۱.
- (۲) سوره اعراف - آیه ۹۶.
- (۳) سوره رعد - آیه ۱۱.
- (۴) سوره انفطار - آیه ۱-۱۴.
- (۵) کتاب تحف العقول - ص ۳۶۱.
- (۶) سفینه البحار - ج ۱ ص ۵۱۴ و ۷۱۷ و ۷۱۸ و ۷۱۹.
- (۷) بحار الأنوار - ج ۷۱ ص ۸۸.
- (۸) بحار الأنوار - ج ۷۱ ص ۹۶.
- (۹) سفینه البحار - ج ۱ ص ۵۱۴.
- (۱۰) سفینه البحار - ج ۱ ص ۵۱۵.
- (۱۱) وسائل الشیعه - ج ۱۱ ص ۲۷۳.
- (۱۲) سفینه البحار - ج ۱ ص ۵۱۶.
- (۱۳) بحار الأنوار - ج ۷۱ ص ۹۲.